

**Sakskart til møte i
Koordineringsutvalget 16.01.2017**

Møtested: Schweigaardsgt. 4, Oslo
Møterom: Fylkestingsalen
Møtedato: 16.01.2017
Tid: 09:30 – 11:00

Saksliste

Saksnr	Tittel
	Notater
1/17	Fairtrade - en orientering
2/17	Refusjon for sykepenger og andre ordninger for folkevalgte

Orienteringer:

- FU-sak 1/17 Ullensaker kommune – Næringsbygg Kløfta
- Oppfølging Areal- og TransportPlan
- Økonomiplanen 2017-20 – Evaluering

Dato: 11.01.2017
Arkivref: 2016/21096-2

Saksnr	Utvalg	Møtedato
1/17	Koordineringsutvalget	16.01.2017

Fairtrade - en orientering

Notatet gjelder

En framstilling av hvilke krav som stilles for å bli et såkalt Fairtrade-fylke, samt en foreløpig vurdering av Fairtrade-ordningen som sådan.

Ut fra koordineringsutvalgets drøfting, vil fylkesrådmannen komme tilbake med en sak til fylkestinget.

Redegjørelse

1. Fairtrade

Fairtrade er en merke- og sertifiseringsordning som skal sikre at de aktuelle produktene er produsert etter et sett standarder som skal ivareta sosiale og etiske krav.

Hovedmålet med Fairtrade-systemet er å styrke bønder og arbeidere i fattige land, gjennom handel. Fairtrade-standarden er ment å sikre bedre arbeidsforhold og handelsbetingelser, slik at det over tid blir mulig å investere i produksjon, lokalsamfunn og en bærekraftig framtid. Med mer rettferdige handelsbetingelser kan bønder og arbeidere selv bekjempe fattigdom.

Fairtrade-systemet er bygget opp rundt et sett internasjonale standarder for organisering i kooperativer, trygge arbeidsforhold, arbeiderrettigheter og bærekraftig råvarebetaling. Over tid bidrar Fairtrade-standardene til at den enkelte bonde og arbeider får mer makt over sine egne levebetingelser og til at en positiv utvikling kan finne sted i lokalsamfunn i utviklingsland.

Fairtrade Norge er organisert som en stiftelse, som mottar støtte fra Norad. I tillegg får de en lisensinntekt fra merkevareeier pr. kg/liter/stilk/volum, som blir solgt av sertifiserte produkter i Norge. Fairtrade Norge oppgir at 30 prosent av disse lisensinntektene går tilbake til produsentnettverkene i Afrika, Asia og Latin Amerika.

2. Kravene.

I dette punktet gjennomgås det hvilke krav som stilles til en fylkeskommune for å bli et Fairtrade-fylke. Det er Fairtrade Norge som oppstiller hvilke krav som gjelder. Disse gjengis i det følgende:

2.1. Krav til fylket:

Fylkestinget skal fatte vedtak om at fylket ønsker status som Fairtrade-fylke samt jobbe for å oppfylle kriteriene. I tillegg skal det i fylkesadministrasjonen tilbys og serveres Fairtrade-merket kaffe, te og minst et annet produkt til politikere, ansatte og gjester. Dette gjelder også i sentraladministrasjonens kantine.

Det stilles også krav om at minst 20% av de videregående skolene i fylket skal tilby/servere Fairtrade-merket kaffe, te og minst et annet produkt til ansatte og gjester. Dette gjelder også i skolenes kantiner. For AFKs del vil det være krav om at 7 skoler skal tilby dette.

Videre stilles det krav om at alle videregående skolene oppfordres til å bli Fairtrade-skole. For å være en Fairtrade-skole stilles følgende krav:

- Skolen skal tilby Fairtrade-merkede produkter,
- Skolen skal fokusere på Fairtrade ved to arrangementer i året
- Skolen skal nedsette en styringsgruppe som skal jobbe med profilering av Fairtrade på skolen og et økt forbruk av Fairtrade-merkede produkter.

I skrivende stund er ingen av AFKs skoler såkalte Fairtrade-skoler

I tillegg bør det avsettes økonomiske og personalmessige ressurser for å følge opp arbeidet både før og etter oppnådd status. Det er ikke kjent hva dette tilsier av ressursbehov i skrivende stund. Østfold fylkeskommunes kontaktperson på arbeidet uttaler at det er noe arbeid, uten at dette krever mye ressurser.

2.1.1. Dokumentasjonskrav

Fylkeskommunen skal rapportere til Fairtrade Norge om status, samt dokumentere at kravene er oppfylt.

2.2. Krav til kommunene i fylket:

Sentraladministrasjonene i fylkets kommuner skal tilby og servere Fairtrade-merket kaffe og minst et annet Fairtrade-merket produkt til sine politikere, ansatte og gjester, etter følgende opptrappingsplan:

- På søknadstidspunktet skal 15% av kommunene oppfylle kravet i sin sentraladministrasjon. Dette utgjør i dag 3 kommuner
- Opptrapping: Innen 3 år bør 25% av kommunene oppfylle kravet i sin sentraladministrasjon. Dette vil utgjøre 6 kommuner.

2.2.1 Dokumentasjonskrav

Oversende oversikt over kommuner og kopi av oppfordring sendt fra AFK.

2.2.2 Fairtrade-kommune

Fylkeskommunen skal videre oppfordre fylkets kommuner til å bli Fairtrade-kommuner. I skrivende stund er Asker, Bærum, Nesodden og Rælingen, Fairtrade-kommuner. Som vist nedenfor stilles det krav til disse, om å tilby Fairtrade-merket kaffe i sin sentraladministrasjon og kravet på 15% ovenfor, er med det derfor langt på vei oppfylt for AFKs vegne.

For å bli Fairtrade-kommune må følgende krav oppfylles:

- Kommunestyret eller bystyret må gjøre et vedtak om at kommunen ønsker status som Fairtrade-kommune og støtte Fairtrade. Det skal minimum serveres Fairtrade-merket kaffe i kommunens sentraladministrasjon, og i politiske møter. Det må dannes en lokal

styringsgruppe som har ansvaret for å drive arbeidet fremover. Styringsgruppen må minimum ha en representant fra kommunens administrasjon og anbefales å være bredt sammensatt.

- Et utvalg av Fairtrade-merkede produkter må være tilgjengelig for forbrukere i lokale butikker og på serveringssteder.
- Fairtrade-merkede produkter må benyttes i et visst antall lokale bedrifter, skoler, kirker eller lignende.
- Skolene i kommunen oppfordres til å arbeide for å få status som Fairtrade-skoler, tematisere Fairtrade i undervisningen og benytte seg av Fairtrade-merkede produkter.
- Det skal drives et aktivt informasjonsarbeid i kommunen og det oppfordres til at Fairtrade-kommunene tar del i Fairtrade Norge sine nasjonale aktiviteter og kampanjer.

2.3. Krav til informasjonsarbeid

I tillegg til kravene ovenfor stilles det følgende krav til informasjonsarbeidet i fylkeskommunen:

- Det skal informeres om Fairtrade og det Fairtrade-relaterte arbeidet på fylkeskommunens hjemmesider.
- Det skal informeres om Fairtrade på fylkeskommunens servicesenter, fylkeshus, bibliotek o. l.
- Fairtrade-merkede produkter synliggjøres der de benyttes. Materiell bestilles gratis på www.fairtrade.no. (Porto må betales.)
- Fairtrade Norge oppfordrer til at det organiseres nettverkssamlinger for fylkeskommunen og Fairtrade-kommunene, hvor representanter for kommuner i prosess også inviteres.. Fylkeskommunen har ansvar for å organisere disse nettverkssamlingene. (F.eks. 1-2 ganger pr. år).

2.3.1. Dokumentasjonskrav

Redegjøre for informasjonsarbeidet ut fra punktene over.

3. Initiativ for etisk handel

AFK er medlem i organisasjonen Initiativ for etisk handel (IEH). Gjennom medlemskapet har vi allerede forpliktet oss til å bruke vår innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel. Dette betyr for eksempel at AFK skal bruke sin innkjøpsmakt på en måte som fremmer ansvarlig handel og rettferdig konkurranse mellom leverandører, der samfunnsansvar er en viktig komponent på linje med pris, kvalitet, leveringssikkerhet, osv.

Innkjøpsstaben vurderer i tillegg, i den enkelte anskaffelse, hvorvidt er nødvendig med krav om merkeordning eller lignende. I disse vurderingene vil Fairtrade kunne være en av flere potensielle merkeordninger.

Vi har som målsetting at krav om etisk handel skal bidra til at useriøse leverandører ikke tildeles offentlige kontrakter. Videre skal vi anskaffe varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene får sine grunnleggende rettigheter oppfylt.

AFK stiller krav om etisk handel i alle våre rammeavtaler. AFK v/ innkjøpsstaben skal inneha og har kompetanse på området. Det inngår som del av opplæringen til nyansatte rådgivere å delta på kurs i regi av IEH. I tillegg har innkjøpsjef og jurist i innkjøpsstaben deltatt på kurs i risikovurdering på området. Innkjøpsstaben vurderer løpende hvilke tiltak som kan benyttes i anskaffelser for å fremme etisk handel. AFK v/ innkjøpsstaben har som målsetning å årlig øke innsatsen på området.

4. Fylkesrådmannens vurderinger

Etter fylkesrådmannens vurdering er intensjonene i Fairtrade-ordningen gode. Det finnes over 1200 Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantasjer i 74 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Om lag 1,4 millioner bønder og arbeidere jobber i kooperativene og plantasjene. Disse har sannsynlig opplevd en bedring i sin livskvalitet, etter å ha blitt godkjent i Fairtrade-ordningen. Dette vurderes som positivt.

Videre vil det være relativt lite ressurskrevende å oppfylle kravene som stilles til et Fairtrade-fylke, med tanke på det interne arbeidet i fylkeskommunen. Det er videre grunn til å regne med at et tilstrekkelig antall kommuner på søknadstidspunktet allerede er godkjent, eller er i nærheten av å oppfylle kravene som stilles til kommunene.

Fylkesrådmannen ser imidlertid prinsipielle utfordringer med et slikt medlemskap og gjennomgår noen av disse i det følgende. Det nevnes her at man ikke gjennomgår saken i detalj, da dette ville ført til et uforholdsmessig langt saksfremlegg. I det følgende nevnes noen eksempler som viser at det hefter usikkerhet med tanke på hvorvidt Fairtrade-ordningen har tilsiktet effekt.

4.1 Kravene som stilles til produsentene/bøndene

Fairtrade-standardene sier at selvstendige bønder skal organiseres i kooperativer, og både bøndene og plantasjene må oppfylle en rekke kriterier for gode og trygge arbeidsforhold, arbeiderrettigheter og beskyttelse av miljøet. Noen kriterier skal være oppfylt fra dag en, andre kriterier arbeider man seg frem mot innen ett, to eller tre år etter sertifiseringen.

Det stilles både kvalitetsmessige og organisatoriske krav for å kunne være deltaker i ordningen, noe som tilsier at bøndene allerede før deltakelse må inneha et visst nivå av ferdigheter/kvalifikasjoner/ressurser, for i det hele tatt å kunne bli vurdert/godtatt som deltaker i ordningen. En tendens man da ser er at ordningen ikke nødvendigvis når de fattigste bøndene, da disse ikke innehar tilstrekkelige ressurser til å oppfylle kravene som stilles.

På denne måten bidrar dette til å skape en uheldig todeling av markedet, samt at det kan stilles spørsmål ved om ordningen når de som virkelig trenger bistanden. Som nevnt ovenfor er det 1,4 millioner bønder og arbeidere i Fairtrade-ordningen. Det må her påpekes at dette er et relativt lavt tall, sammenlignet med det totale antallet bønder og arbeidere i de oppgitte landene.

4.2 Forskning

I 2013 gjennomgikk to Cambridge-forskere ved Centre for Rising Powers (Narlikan & Kim) temaet, og avdekket blant annet følgende punkter:

- Denne studien og flere andre studier viser at veldig lite av pengene kommer fram til den fattige produsenten. Det ble eksempelvis avdekket at kun 1-2 prosent av kostnaden for kaffe, når de fattige bøndene.
- Ordningen hjelper et lavt antall bønder, men påvirker likevel resten av markedet, da det oppstår en todeling av markedet. Fairtradeprodusenter sørger her for en markedsdeling, der det finnes en «Fairtrade-pris» og en lavere markedspris. Dette fører videre til to ulike lønningsnivåer, et for Fairtrade-bønder og et for de som ikke er Fairtrade-bønder.
- Fairtrade-ordningen, med lovnader om økte inntekter, fører til økt produksjon, lavere priser og til slutt lavere inntekter for bøndene som ikke er deltager i Fairtrade.

Flere studier viser at Fairtrade-ordningen ikke fungerer som tilsiktet. Videre oppstår det en uheldig markedsdeling, og det finnes eksempler på at så mye som 98% av verdien på en vare forsvinner, før den når bonden. Det virker her sannsynlig at det kan være høye administrasjonskostnader i Fairtrade-organisasjonen, noe som det i seg selv bør stilles spørsmålstegn ved.

4.3 Lokale erfaringer

Det er, helt siden Fairtrade ble etablert, stilt en rekke spørsmål ved om ordningen fungerer som antatt. I 2013/2015 skrev blant annet bistandsaktuelt og Nationen flere saker om temaet og intervjuet blant annet en Gilbert Bermudez fra Costa Rica. Bermudez er koordinator i paraplyorganisasjonen til fagforeninger for banan- og landbruksarbeidere i Latin-Amerika, en organisasjon med over 45.000 personer tilknyttet.

Bermudez beskriver Fairtrade som en «*illusjon og et mislykket prosjekt*». Bermudez uttaler at i de fleste landene hvor gårder er sertifiserte Fairtrade-selskaper, utsettes fagbevegelsen for konstant forfølgelse, ansatte blir sparket, trakassert og utsatt for svertekampanje. Videre uttaler han at etter mer enn 15 år med Fairtrade, er det ingen bevis for at sertifiseringsordningen har redusert fattigdommen i de aktuelle områdene i vesentlig grad. Bermudez mener det heller virker som om ordningen fremmer formynderi og avhengighet.

Også andre kilder de nevnte avisene snakket med er kritiske til Fairtrade. Christine Parker, Latin-Amerika-rådgiver i norske LO, uttaler også at det er eksempler på Fairtrade-plantasjer har motarbeidet fagbevegelsen på stedet.

Oslo, 12.01.2017

Tron Bamrud
fylkesrådmann

Saksbehandler: Carl Henriksen

Dato: 06.01.2017
Arkivref: 2016/8757-7

Saksnr	Utvalg	Møtedato
2/17	Koordineringsutvalget	16.01.2017

Refusjon for sykepenger og andre ordninger for folkevalgte

Notatet tar opp problemstillinger rundt oppfølging av sykmeldte folkevalgte og refusjon av sykepenger for denne gruppen.

Folkevalgte i Akershus mottar godtgjøring, ansatte lønn. Mens ansattes lønn og rettigheter er avtalefestet gjennom hovedtariffavtalen, er godtgjøring for folkevalgte kun hjemlet i kommunelovens § 42 *Arbeidsgodtgjøring*. Folkevalgte har generelt gjennom de siste to tiårene opparbeidet/blitt innrømmet rettigheter om feriepenger, pensjon, refusjoner knyttet til sykdom, pleiepenger mv.

Enkelte Nav-kontor har nå begynt å avslå refusjon av sykepenger for folkevalgte. Dette som følge av en Høyesterettsdom i fjor der en ordfører ikke var å anse som arbeidstaker etter folketrygdloven. Dommen sier ikke noe om andre heltidspolitikere, men i praksis vil det samme gjelde disse. Kommunelovutvalget fremmet våren 2016 forslag til ny kommunelov (NOU 2016:4) bl. a følgende: Utvalget mener at *«lovgivningen bør endres slik at folkevalgte med omfattende tillitsverv som tilsvarer minst 50 prosent stilling, gis de samme rettigheter til ulike velferdsgoder som ansatte i kommunene»*. Kommunelovutvalget presiserer likevel at dette ikke gjelder ferieloven og arbeidsmiljøloven. Dette er også i tråd med Kommunenes Sentralforbunds (KS') syn.

Siden Akershus fylkeskommune nå opplever at NAV-kontorer ikke refunderer penger for folkevalgte, er dette en praktisk og finansiell problemstilling om hvem som dekker hva og hvordan.

Når refusjonsperioden for sykemeldte går ut etter 52 uker opphører uansett refusjon fra NAV. Den folkevalgte må i et slikt tilfelle gi melding om opphør av sykepenger til administrasjonen, og selv søke arbeidsavklaringspenger gjennom NAV.

Ny kommunelov forventes ikke å trå i kraft før juli 2019 i tilknytning til neste fylkestingsperiode. AFK må derfor vurdere hvordan vi skal håndtere ovennevnte problemstillinger fram til ny lov eventuelt regulerer dette.

En annen problemstilling er arbeidsgiveransvar for folkevalgte som er heltidsgeskjeftede. Ansatte som blir sykemeldte over en viss periode blir blant annet fulgt opp gjennom føringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven. For ansatte skal det etableres oppfølgingsplan, der målet er å finne løsninger på hvordan den berørte skal komme tilbake i arbeid. Fylkesrådmannen har ikke arbeidsgiveransvar overfor folkevalgte. Dette må derfor folkevalgte selv og deres partiorganisasjoner finne løsninger på.

Det er fornuftig å legge fram en sak med suppleringsreglementet for fylkestinget, f. eks i mars 2017, der disse forholdene blir tatt opp, og hvor det både sikres akseptable vilkår for de folkevalgte i tilfeller hvor systemet i dag ikke gir dekning, samt tydeliggjøre oppfølgingsansvar for de folkevalgte.

Oslo, 12.01.2017

Tron Bamrud
fylkesrådmann

Saksbehandler: Ole Kjendlie